

ВЕРХОВНИЙ СУД

Департамент аналітичної та правової роботи
вул. П. Орлика, 8, м. Київ, 01043
тел. (044) 207 35 46, тел./факс (044) 253 86 20
e-mail: inbox@supreme.court.gov.ua
Код ЄДРПОУ 41721784

Апеляційним судам

Апеляційним адміністративним судам

Апеляційним господарським судам

Верховний Суд у межах компетенції приділяє значну увагу питанням реалізації Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, а також застосуванню практики Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ). Положення вказаної Конвенції та правові позиції ЄСПЛ, викладені в рішеннях цього міжнародного судового органу, Верховний Суд ураховує під час здійснення правосуддя.

З метою забезпечення апеляційних та місцевих судів методичною інформацією з питань правозастосування надсилаємо копію аналітичного огляду рішень ЄСПЛ, постановлених проти України, що набули статусу остаточного в I кварталі 2022 року.

Задля дотримання прав людини та основоположних свобод під час здійснення правосуддя, недопущення їх обмежень або порушень просимо врахувати висновки рішень ЄСПЛ й довести їх до відома суддів першої та апеляційної інстанцій.

Додаток: на ~~3~~³⁰ арк. в 1 прим.

Керівник департаменту

Расім БАБАНЛИ

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ
УКРАЇНИ**

Мін'юст

вул. Архітектора Городецького, 13, м. Київ, 01001

тел.: (044) 364-23-93, факс: (044) 271-17-83

E-mail: callcentre@minjust.gov.ua,

themis@minjust.gov.ua,

Web: <http://www.minjust.gov.ua>,

код згідно з ЄДРПОУ 00015622

Верховний Суд

Аналітичний огляд рішень Європейського суду з прав людини, що набули статусу остаточного у I кварталі 2022 року

Аналітичний огляд надсилається на виконання статті 14 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» та містить аналіз обставин, які призвели до визнання Європейським судом з прав людини (далі – Європейський суд) порушень Україною положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція).

I. Щодо порушення статті 5 (право на свободу та особисту недоторканість) Конвенції

Порушення статті 5 Конвенції встановлено у рішеннях Європейського суду у справах «*Бородай та інші проти України*» (заява № 44274/13 та 2 інших, рішення від 13.01.2022), «*Білий проти України*» (заяви № 11356/17 та №45420/19, рішення від 13.01.2022), «*Кононов та інші проти України*» (заяви № 39108/18 та 3 інші, рішення від 10.02.2022), «*Коваль проти України*» (заяви № 36508/19 та 53077/19, рішення від 10.02.2022), «*Антонов проти України*» (заяви № 60241/19 та № 43408/20, рішення від 10.02.2022), «*Пухир та інші проти України*» (заяви № 10791/20 та 6 інших, рішення від 24.02.2022), «*Косінський та інші проти України*» (заяви № 64471/13 та 6 інших, рішення від 24.02.2022), «*Кіртюк проти України*» (заяви № 26193/20 та № 9489/21, рішення від 13.01.2022), «*Гресс проти України*» (заява № 17573/14, рішення від 20.01.2022), «*Оксаніч проти України*» (заява № 64627/13, рішення від 20.01.2022), «*Барткова та Воронін проти України*» (заяви № 24178/14 та № 67581/17, рішення від 10.02.2022), «*Горбачов та інші проти України*» (заяви № 14693/20 та 4 інші, від 10.02.2022), «*Гришко та Кошляк проти України*» (заяви № 72970/13 та № 12818/16, від 24.02.2022), «*Ліфінцев та інші проти України*» (заяви № 6768/11 та 7 інших, рішення від 24.02.2022).

Обставини, що призвели до порушення Конвенції:

СЕД АСКОД
Міністерство юстиції України
№ 27500/5.2.2/22-22 від 01.04.2022
Підписувач Давидчук Ольга Василівна
Сертифікат 58E2D9E7F900307B04000000D76B1700BB228A00
Дійсний з 23.10.2020 0:00:00 по 23.10.2022 0:00:00

ВЕРХОВНИЙ СУД
№882/0/1-22 від 08.04.2022

- 1) незаконне та/або необґрунтоване тримання заявників під вартою під час кримінального провадження/під час досудового провадження (рішення *Бородай та інші проти України, Гресс проти України, Оксаніч проти України, Барткова та Воронін проти України, Гришко та Кошляк проти України, Ліфінцев та інші проти України*);
- 2) надмірна та/або необґрунтована тривалість тримання заявників під вартою під час кримінального провадження/під час досудового розслідування (рішення *Білий проти України, Кононов та інші проти України, Коваль проти України, Антонов проти України, Пухир та інші проти України, Косінський та інші проти України, Кіртюк проти України, Горбачов та інші проти України, Ліфінцев та інші проти України*);
- 3) надмірна тривалість розгляду клопотань заявників про застосування запобіжних заходів альтернативних триманню під вартою (рішення *Білий проти України, Пухир та інші проти України, Косінський та інші проти України*);
- 4) надмірна тривалість судового перегляду законності тримання під вартою (рішення *Кіртюк проти України, Оксаніч проти України, Горбачов та інші проти України*);
- 5) недоліки у провадженнях щодо перегляду законності тримання під вартою (рішення *Горбачов та інші проти України, Гришко та Кошляк проти України*);

Для вирішення встановлених Європейським судом проблем **пропонуємо**: забезпечити неухильне дотримання суддями вимог Конвенції, практики Європейського суду та Кримінального процесуального кодексу України під час обрання підозрюваному/обвинуваченому запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, а також не допускати незаконного та надмірно тривалого тримання осіб під вартою на усіх стадіях кримінального провадження;

суддям під час обрання або продовження підозрюваному/обвинуваченому запобіжного заходу належним чином оцінювати обставини та необхідність застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, розглядати можливість застосування інших запобіжних заходів як альтернативу триманню під вартою на усіх стадіях кримінального провадження

не допускати надмірно тривалого розгляду клопотань про зміну або скасування запобіжного заходу підозрюваному/обвинуваченому

не допускати надмірної тривалості судового перегляду законності тримання під вартою

Довідково: про встановлені Європейським судом порушення Конвенції було повідомлено Кабінет Міністрів України, а також поінформовано Апарат Верховної Ради України.

II. Щодо порушення статті 6 (право на справедливий суд) Конвенції

Порушення статті 6 Конвенції встановлено у рішеннях Європейського суду у справах *«Аристархов та інші проти України»* (заяви № 22948/20 та 9 інших, рішення від 13.01.2022), *«Кононов та інші проти України»* (заяви № 39108/18 та 3 інші, рішення від 10.02.2022), *«Коваль проти України»* (заяви № 36508/19 та 53077/19, рішення від 10.02.2022), *«Кілевич проти України»* (заяви № 8808/21 та № 18764/21, рішення від 10.02.2022), *«Висоцький та інші проти України»* (заяви № 6639/21 та 4 інші, рішення від 10.02.2022), *«Пухир та інші проти України»* (заяви № 10791/20 та 6 інших, рішення від 24.02.2022), *«Косінський та інші проти України»* (заяви № 64471/13 та 6 інших, рішення від 24.02.2022), *«Рудь та інші проти України»* (заяви № 39701/12 та 9 інших), *«Кірток проти України»* (заяви № 26193/20 та № 9489/21, рішення від 13.01.2022), *«Ліфінцев та інші проти України»* (заяви № 6768/11 та 7 інших, рішення від 24.02.2022), *«Лисюк проти України»* (заява № 72531/13, рішення від 14.10.2021, набуло статусу остаточного 14.01.2022), *«Мартинюк та Козміна проти України»* (заяви № 9493/21 та № 18048/21, рішення 13.01.2022), *«Савіночкін та інші проти України»* (заяви № 39814/20 та 5 інших, рішення від 13.01.2022), *«Швачко та інші проти України»* (заяви № 33034/20 та 2 інші, рішення від 10.02.2022), *«Романов та інші проти України»* (заяви № 5159/21 та 2 інші, рішення від 24.02.2022), *«Дацков та інші проти України»* (заяви № 14609/20 та 2 інші, рішення від 24.02.2022), *«Мартиненко проти України»* (заява № 40829/12, рішення від 24.02.2022).

Обставини, що призвели до порушення Конвенції:

- 1) надмірна тривалість кримінальних/цивільних проваджень (рішення *Аристархов та інші проти України, Кононов та інші проти України, Коваль проти України, Кілевич проти України, Висоцький та інші проти України, Пухир та інші проти України, Косінський та інші проти України, Рудь та інші проти України, Кірток проти України, Ліфінцев та інші проти України, Лисюк проти України, Мартинюк та Козміна проти України, Савіночкін та інші проти України, Швачко та інші проти України, Романов та інші проти України, Дацков та інші проти України*);
- 2) порушення принципу безсторонності судів у зв'язку з тим, що національні суди продовжували розглядати обвинувачення заявника у збуті наркотичних засобів після того, як прокурор вирішив відмовитися від нього (рішення *Мартиненко проти України*);
- 3) порушення принципу «сумніви мають тлумачитися на користь обвинуваченого» та презумпції невинуватості у зв'язку з необхідністю заявника доводити свою невинуватість навіть після того, як прокурор чітко зазначив про відсутність достатніх доказів на його підтвердження та звернувся стосовно скасування обвинувального вироку заявника в цій частині (рішення *Мартиненко проти України*).

Для вирішення встановлених Європейським судом проблем **пропонуємо:**

дотримуватися розумних строків судового розгляду справ, що є складовою ефективного правосуддя;

продовжити роботу робочої групи Верховного Суду з питань визначення напрямів вирішення проблеми надмірної тривалості судових проваджень відповідно до практики Європейського суду;

суддям дотримуватися норм Кримінального процесуального кодексу України, Конвенції та практики Європейського суду під час дослідження доказів, в тому числі показань учасників кримінального провадження

дотримуватися положень Конвенції, практики Європейського суду та національного законодавства, в тому числі засад кримінального провадження, під час розгляду кримінальних справ та не виходити за межі своїх повноважень

Довідково: про встановлені Європейським судом порушення Конвенції було повідомлено Кабінет Міністрів України, а також поінформовано Апарат Верховної Ради України.

III. Щодо порушення статті 8 (право на повагу до приватного і сімейного життя) Конвенції

Порушення статті 8 Конвенції було констатовано у рішеннях Європейського суду у справах «*Лисюк проти України*» (заява № 72531/13, рішення від 14.10.2021, набуло статусу остаточного 14.01.2022), «*Самсін проти України*» (заява № 38977/19, рішення від 14.10.2021, набуло статусу остаточного 28.02.2022), «*Василенко проти України*» (заява № 70777/12, рішення від 13.01.2022), «*Власенко проти України*» (заява № 17863/13, рішення від 03.02.2022).

Обставини, що призвели до порушення Конвенції:

- 1) здійснення запису розмови заявника працівниками міліції без відповідної ухвали суду (рішення *Лисюк проти України*);
- 2) спосіб застосування до заявника заборон, передбачених Законом України «Про очищення влади» від 16.09.2014 № 1682-VII, становив втручання, яке не було необхідним у демократичному суспільстві (рішення *Самсін проти України*);
- 3) невиправданий доступ органів прокуратури до банківських документів заявника, що становило втручання у право заявника на повагу до приватного життя (рішення *Власенко проти України*).

Для вирішення встановлених Європейським судом проблем **пропонуємо:**
дотримуватися положень Конвенції, практики Європейського суду та національного законодавства під час розгляду питань належності та допустимості доказів у кримінальному провадженні з метою уникнення порушення прав обвинуваченої особи;

суддям дотримуватися положень чинного національного законодавства, Конвенції та практики Європейського суду під час розгляду позовів, поданих зі скаргами на застосування до осіб обмежувальних заходів, передбачених Законом України «Про очищення влади»;

суддям під час розгляду клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів і винесення відповідних ухвал дотримуватися положень Конвенції, практики Європейського суду та Кримінального процесуального кодексу України.

Довідково: про встановлені Європейським судом порушення Конвенції було повідомлено Кабінет Міністрів України.

IV. Щодо порушення статті 13 (право на ефективний засіб юридичного захисту) Конвенції

Порушення статті 13 Конвенції було констатовано у рішеннях Європейського суду у справах *«Іван Карпенко проти України»* (заява № 45397/13, рішення від 16.12.2021, набуло статусу остаточного 16.03.2022), *«Аристархов та інші проти України»* (заяви № 22948/20 та 9 інших, рішення від 13.01.2022), *«Кононов та інші проти України»* (заяви № 39108/18 та 3 інші, рішення від 10.02.2022), *«Кілевич проти України»* (заяви № 8808/21 та № 18764/21, рішення від 10.02.2022), *«Пухир та інші проти України»* (заяви № 10791/20 та 6 інших, рішення від 24.02.2022), *«Рудь та інші проти України»* (заяви № 39701/12 та 9 інших, рішення від 24.02.2022), *«Кіртюк проти України»* (заяви № 26193/20 та № 9489/21, рішення від 13.01.2022), *«Ліфінцев та інші проти України»* (заяви № 6768/11 та 7 інших, рішення від 24.02.2022), *«Мартинюк та Козміна проти України»* (заяви № 9493/21 та № 18048/21, рішення 13.01.2022), *«Савіночкін та інші проти України»* (заяви № 39814/20 та 5 інших, рішення від 13.01.2022), *«Велєв проти України»* (заява № 57211/13, рішення від 20.01.2022), *«Швачко та інші проти України»* (заяви № 33034/20 та 2 інші, рішення від 10.02.2022), *«Романов та інші проти України»* (заяви № 5159/21 та 2 інші, рішення від 24.02.2022), *«Дацков та інші проти України»* (заяви № 14609/20 та 2 інші, рішення від 24.02.2022), *«Василенко проти України»* (заява № 70777/12, рішення від 13.01.2022).

Обставини, що призвели до порушення Конвенції:

- 1) відсутність ефективного засобу юридичного захисту щодо скарги заявника на накладення на нього індивідуального стягнення за порушення заборони спілкуватися із засудженими з інших камер (рішення *Іван Карпенко проти України*);
- 2) відсутність ефективного засобу юридичного захисту щодо скарг на надмірну тривалість цивільних/кримінальних проваджень (рішення *Аристархов та інші проти України*, *Кононов та інші проти України*, *Кілевич проти України*, *Пухир та інші проти України*, *Рудь та інші проти України*, *Кіртюк проти України*, *Ліфінцев та інші проти України*, *Мартинюк та Козміна проти України*, *Савіночкін та інші проти України*, *Швачко та інші проти України*, *Романов та інші проти України*, *Дацков та інші проти України*);

- 3) порушення принципу юридичної визначеності та права заявника на суд у зв'язку із скасуванням ухвали апеляційного суду, яка набрала законної сили та підлягала виконанню (рішення *Велєв проти України*)
- 4) неналежне реагування національних судів на скаргу заявника у зв'язку з порушенням адміністрацією виправної колонії встановленої законодавством заборони переглядати листування засуджених з прокуратурою (рішення *Василенко проти України*).

Для вирішення встановлених Європейським судом проблем **пропонуємо:** належним чином розглядати скарги засуджених та осіб, які тримаються під вартою, щодо порушення їхніх прав, зокрема працівниками ДКВС України; забезпечити дотримання суддями засад і принципів здійснення судочинства, зокрема принципів юридичної визначеності та остаточності судових рішень (*res judicata*), вимоги обґрунтованості та вмотивованості судових рішень, а також не допускати ігнорування аргументів сторін у справі; забезпечити дотримання судами положень Конвенції, практики Європейського суду та національного законодавства з метою недопущення надмірно тривалого розгляду справ суддями.

Довідково: про встановлені Європейським судом порушення Конвенції було повідомлено Кабінет Міністрів України, а також поінформовано Апарат Верховної Ради України.

V. Щодо порушення статті 1 Першого протоколу (захист права власності) до Конвенції

Порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції було констатовано у рішеннях Європейського суду у справах *«Велєв проти України»* (заява № 57211/13, рішення від 20.01.2022),

Обставини, що призвели до порушення Конвенції, полягали у скасуванні остаточної ухвали, позбавило заявника вищих за розміром пенсійних виплат.

Для вирішення встановлених Європейським судом проблем **пропонуємо:** забезпечити дотримання суддями засад і принципів здійснення судочинства, зокрема принципів юридичної визначеності та остаточності судових рішень (*res judicata*), вимоги обґрунтованості та вмотивованості судових рішень, а також не допускати ігнорування аргументів сторін у справі.

Довідково: про встановлені Європейським судом порушення Конвенції було повідомлено Кабінет Міністрів України, а також поінформовано Апарат Верховної Ради України.

VI. Щодо порушення статті 2 Протоколу 4 (свобода пересування) до Конвенції

Порушення статті 2 Протоколу № 4 до Конвенції було констатовано у рішеннях Європейського суду у справах *«Швачко та інші проти України»* (заяви № 33034/20 та 2 інші, рішення від 10.02.2022), *«Романов та інші проти*

України» (заяви № 5159/21 та 2 інші, рішення від 24.02.2022), «Власенко проти України» (заява № 17863/13, рішення від 03.02.2022).

Обставини, що призвели до порушення Конвенції:

- 1) надмірна тривалість застосування підписки про невиїзд (рішення *Швачко та інші проти України, Романов та інші проти України*);
- 2) втручання у право заявника на виїзд з країни, яке не було виправданим з огляду на обставини справи (рішення *Власенко проти України*).

Для вирішення встановлених Європейським судом проблем **пропонуємо**: суддям під час розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою, а також подань державних або приватних виконавців про встановлення тимчасового обмеження у праві виїзду за межі України, у разі ухилення боржника від виконання покладених на нього зобов'язань, з урахуванням положень Конвенції, практики Європейського суду та національного законодавства належним чином перевіряти обставини для продовження та застосування відповідного заходу.

Довідково: про встановлені Європейським судом порушення Конвенції було повідомлено Кабінет Міністрів України.

з автентичними перекладами українською мовою вказаних рішень можна на офіційному сайті Міністерства юстиції України (<https://minjust.gov.ua/m/rishennya-schodo-ukraini-vineseni-evropeyskim-sudom-z-prav-lyudini>).

Додаток: *копії стислих викладів рішень.*

**В.о. Уповноваженого у справах
Європейського суду з прав людини**

Ольга ДАВИДЧУК

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ІВАН КАРПЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF IVAN KARPENKO v. UKRAINE)

(Заява № 45397/13)

Стислий виклад рішення від 16 грудня 2021 року

3 травня 2005 року заявник відбуває покарання у виді довічного позбавлення волі у Роменській виправній колонії № 56 (далі – виправна колонія). Під час прогулянки на подвір'ї виправної колонії у червні 2009 року заявник привітався зі знайомим засудженим, чим порушив Правила внутрішнього розпорядку установи виконання покарань, унаслідок чого був притягнутий до дисциплінарної відповідальності.

У травні 2010 року заявник звернувся з адміністративним позовом проти адміністрації виправної колонії, вимагаючи визнати дисциплінарне стягнення незаконним і вилучити відповідний запис з його особової справи. Сумський окружний адміністративний суд відмовив у відкритті провадження, оскільки його компетенція не поширювалася на розгляд зазначених питань. Суди апеляційної та касаційної інстанцій залишили ухвалу суду першої інстанції без змін.

У червні 2012 року Роменський міськрайонний суд відмовив у відкритті цивільного провадження за позовом заявника про визнання дисциплінарного стягнення незаконним та відшкодування шкоди у зв'язку з цим, оскільки ці питання підлягали розгляду адміністративними судами. Суди апеляційної та касаційної інстанцій також відмовили йому у відкритті провадження.

Починаючи з червня 2009 року заявник тринадцять разів звертався до адміністрації виправної колонії із заявами про надання медичної та психологічної допомоги і стверджував, що постійна заборона спілкуватися з іншими засудженими «на одній території» прирівнювалася до катування. Також заявник періодично скаржився на погіршення стану свого здоров'я у зв'язку із забороною спілкуватися з іншими засудженими, і звертався стосовно можливості професійно-технічного навчання. Даних щодо розгляду зазначених звернень заявника не було, а стосовно можливості у професійно-технічному навчанні, йому було відмовлено, оскільки засуджені до довічного позбавлення волі не мали права на таке навчання.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), що постійна заборона засудженим до довічного позбавлення волі на спілкування під час прогулянок із засудженими з інших камер становила нелюдське та таке, що принижує його гідність поводженню; за статтею 13 Конвенції на відсутність в Україні на момент подій ефективних засобів юридичного захисту у зв'язку з цим; за статтею 8 Конвенції у зв'язку із зазначеним, та за пунктом 1 статті 6 Конвенції на відсутність доступу до суду для оскарження дисциплінарного стягнення, накладеного на нього.

Розглянувши скаргу заявника за статтею 3 Конвенції Європейський суд зауважив, що заборона заявнику спілкуватися із засудженими з інших камер під час перебування поза межами камери, яка ще більше погіршувалася іншими численними факторами суперечить вимогам Європейських пенітенціарних правил 2006 року¹ та Рекомендації 2003(23) про здійснення виконання покарання у виді довічного позбавлення волі та інших тривалих строків позбавлення волі адміністраціями установ виконання покарань, що без сумніву становить нелюдське та таке, що принижує гідність, поводження та констатував порушення статті 3 Конвенції.

Європейський суд дійшов висновку, що заявник безуспішно намагався оскаржити у національних судах індивідуальне стягнення, яке було накладено на нього за порушення заборони спілкуватися із засудженими з інших камер, однак суди визнавали відсутність у них компетенції розглядати такі питання. І хоч пізніше до законодавства були внесені зміни, якими адміністративним судам було надано пряму компетенцію розглядати скарги на рішення адміністрації установ виконання покарань, Європейський суд вказав, що на момент подій заявник не мав ефективних національних засобів юридичного захисту і констатував порушення статті 13 Конвенції у поєднанні зі статтею 3 Конвенції.

Щодо інших скарг заявника, Європейський суд з огляду на факти справи, доводи сторін і висновки за статтями 3 та 13 Конвенції, вважає, що він розглянув основні юридичні питання, порушені у цій справі, і немає потреби у винесенні окремого рішення щодо прийнятності та суті інших скарг.

¹ Комітет міністрів переглянув їх і вніс до них зміни 01 липня 2020 року.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. Оголошує прийнятними скарги за статтями 3 і 13 Конвенції;
2. *Постановляє*, що було порушено статтю 3 Конвенції; *Постановляє*, що було порушено статтю 13 Конвенції у поєднанні зі статтею 3 Конвенції;
4. *Постановляє*, що немає необхідності розглядати питання прийнятності та суть решти скарг заявника;
5. *Постановляє*, що:
 - (a) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:
 - (i) 5 000 (п'ять тисяч) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди;
 - (ii) 3 000 (три тисячі) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат, з яких 2 000 (дві тисячі) євро має бути сплачено безпосередньо на банківський рахунок, вказаний паном Тарахкалом, а 1 000 (одна тисяча) євро має бути сплачено безпосередньо на банківський рахунок, вказаний паном Левицьким;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
6. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ГРЕСС ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF GRESS v. UKRAINE)
(Заява № 17573/14)

Стислий виклад рішення від 20 січня 2022 року

12 червня 2010 року щодо заявника було порушено кримінальне провадження. Того ж дня його затримали.

15 червня 2010 року Ленінський районний суд міста Севастополя (далі – районний суд) обрав заявнику запобіжний захід у вигляді тримання під вартою під час досудового розслідування у зв'язку з ризиком переховування та продовження своєї злочинної діяльності.

Заявник подав апеляційну скаргу.

30 червня 2010 року Апеляційний суд міста Севастополя (далі – апеляційний суд) залишив без змін постанову від 15 червня 2010 року. Суд послався на висновок районного суду. Крім того, враховуючи тяжкість пред'явлених йому обвинувачень, він мав триматися під вартою.

06 серпня, 09 вересня, 11 жовтня та 08 листопада 2010 року (в останню дату до 12 лютого 2011 року) районний чи апеляційний суди продовжували строк тримання заявника під вартою.

Згідно з твердженнями заявника у незазначену дату досудове розслідування було закінчено, і 31 січня 2011 року справу було направлено до районного суду, який 01 березня 2011 року провів підготовче засідання та вирішив продовжити тримання заявника під вартою, не встановивши конкретного строку.

23 квітня 2014 року, після подій у Криму в березні 2014 року, районний суд, діючи відповідно до законодавства Російської Федерації, звільнив заявника під підписку про невиїзд.

Відомості про подальший хід провадження у справі заявника у Європейського суду відсутні. Уряд надав копію листа Апеляційного суду міста Києва від 21 січня 2021 року, в якому зазначалося про неотримання ним справи для визначення її підсудності згідно із Законом України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15 квітня 2014 року.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за пунктами 1, 3, 4 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) щодо тримання його під вартою під час досудового розслідування, а також за пунктом 1 статті 6 і статтею 13 Конвенції стосовно тривалості кримінального провадження щодо нього та відсутності ефективних засобів юридичного захисту у зв'язку з цим.

Європейський суд вказав, що розгляд цієї скарги заявника обмежується періодом з 12 червня 2010 року до березня 2014 року.

Розглянувши скаргу заявника за пунктом 1 статті 5 Конвенції, Європейський суд дійшов висновку, що твердження заявника про незаконність тримання його під вартою після 12 лютого 2011 року не було достатньо доведено та підтверджено документами. Аналогічно, Європейський суд не зміг розглянути скаргу заявника за пунктом 4 статті 5 Конвенції про відсутність у нього можливості оскаржити рішення від 01 березня 2011 року, оскільки заявник не подав копію цього рішення суду, а Уряд не міг отримати доступ до матеріалів справи з об'єктивних причин. Таким чином, Європейський суд вирішив, що ця частина заяви є явно необґрунтованою та має бути відхилена.

Розглянувши скаргу заявника за пунктом 3 статті 5 Конвенції, Європейський суд нагадав, що органи державної влади повинні переконливо продемонструвати обґрунтування будь-якого періоду тримання під вартою, незалежно від того, наскільки воно коротке. Європейський суд дійшов висновку, що районний суд головним чином посилався на тяжкість пред'явлених заявнику обвинувачень та ризик його переховування і продовження злочинної діяльності. Обґрунтування, яке містилося в первинній постанові про обрання

запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, згодом повторювалося в подальших постановках про продовження строку тримання під вартою і з плином часу не змінювалося. Крім того, національні суди не розглянули належним чином можливість застосування альтернативних запобіжних заходів. У зв'язку з цим Європейський суд констатував порушення пункту 3 статті 5 Конвенції.

Розглянувши скарги за пунктом 1 статті 6 і статті 13 Конвенції, Європейський суд вирішив, що ця частина заяви є явно необґрунтованою та має бути відхилена, оскільки період досудового розслідування та розгляду справи в суді однієї інстанції не був надмірним за обставин цієї справи.

у три роки і дев'ять місяців, який включав

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Оголошує* прийнятною скаргу за пунктом 3 статті 5 Конвенції, а решту скарг у заяві – неприйнятними;
2. *Постановляє*, що було порушено пункт 3 статті 5 Конвенції;
3. *Постановляє*, що:
 - а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику 3 000 (три тисячі) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди; ця сума має бути конвертована в українські гривні за курсом на день здійснення платежу;
 - б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
4. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «КІРТОК ПРОТИ УКРАЇНИ»
(KIRTOK v. UKRAINE)
(Заяви № 26193/20 та № 9489/21)

Стислий виклад рішення від 13 січня 2022 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за пунктом 3 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість тримання його під вартою під час досудового розслідування, а також на інші порушення за положеннями Конвенції.

Розглянувши скарги заявника Європейський суд, посилаючись на рішення у справах *«Харченко проти України»* та *«Ігнатов проти України»*, зазначив, що у цій справі тривалість тримання заявника під вартою під час досудового розслідування була надмірною та констатував порушення пункту 3 статті 5 Конвенції.

Розглянувши інші скарги заявника Європейський суд дійшов висновку, що ці скарги також свідчать про порушення Конвенції у контексті його висновків в згаданому рішенні у справі *«Харченко проти України»* та рішенні у справі *«Нечай проти України»* і констатував порушення пункту 4 статті 5 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю судового перегляду законності тримання під вартою, пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю кримінального провадження та відсутністю у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Оголошує* заяви прийнятними;
3. *Постановляє*, що було порушено пункт 3 статті 5 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю тримання під вартою під час досудового розслідування;
4. *Постановляє*, що було порушення Конвенції у зв'язку з іншими скаргами, висунутими за усталеною практикою Суду (див. таблицю у додатку);
5. *Постановляє*, що:
 - a. упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику суми, зазначені у таблиці в додатку, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
 - b. із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «САВІНОЧКІН ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF SAVINOSHKIN AND OTHERS v. UKRAINE)

(Заява № 39814/20 та 5 інших)

Стислий виклад рішення від 13 січня 2022 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), що тривалість кримінальних проваджень у їхніх справах була несумісною із вимогою «розумного строку» та на відсутність у них ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цим.

З огляду на всі наявні в Європейського суду документи та відповідно до його практики Європейський суд дійшов висновку, що тривалість кримінальних проваджень у цих справах була надмірною і не відповідала вимозі «розумного строку», а у заявників не було ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цими скаргами, і констатував порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД ОДНОГОЛОСНО

- « 1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Оголошує* заяви прийнятними;
3. *Постановляє*, що ці заяви свідчать про порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю кримінальних проваджень та відсутністю у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту;
4. *Постановляє*, що:
(a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у таблиці в додатку, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «САВІНОЧКІН ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF SAVINOSHKIN AND OTHERS v. UKRAINE)

(Заява № 39814/20 та 5 інших)

Стислий виклад рішення від 13 січня 2022 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), що тривалість кримінальних проваджень у їхніх справах була несумісною із вимогою «розумного строку» та на відсутність у них ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цим.

З огляду на всі наявні в Європейського суду документи та відповідно до його практики Європейський суд дійшов висновку, що тривалість кримінальних проваджень у цих справах була надмірною і не відповідала вимозі «розумного строку», а у заявників не було ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цими скаргами, і констатував порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД ОДНОГОЛОСНО

- « 1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Оголошує* заяви прийнятними;
3. *Постановляє*, що ці заяви свідчать про порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю кримінальних проваджень та відсутністю у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту;
4. *Постановляє*, що:
(a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у таблиці в додатку, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «МАРТИНЮК ТА КОЗМІНА ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF MARTYNYUK AND KOZMINA v. UKRAINE)
(Заяви № 9493/21 та № 18048/21)

Стислий виклад рішення від 13 січня 2022 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявниці скаржилися за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість цивільних проваджень та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту.

З огляду на всі наявні в Європейського суду документи та відповідно до його практики Європейський суд дійшов висновку, що тривалість судового розгляду у цих справах була надмірною і не відповідала вимозі «розумного строку», а у заявниць не було ефективного засобу юридичного захисту, і констатував порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Оголошує* скарги прийнятними;
3. *Постановляє*, що ці скарги свідчать про порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю цивільних проваджень та відсутністю ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цим;
4. *Постановляє*, що:
- (a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявницям суми, зазначені у таблиці в додатку, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
- (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «БОРОДАЙ ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF BORODAY AND OTHERS v. UKRAINE)
(заява № 44274/13 та 2 інших)

Стислий виклад рішення від 13 січня 2022 року

Під час тримання під вартою у державних установах «Полтавська установа виконання покарань (№ 23)», «Житомирська установа виконання покарань (№ 8)» та «Дніпровська установа виконання покарань (№4)» заявники страждали на серйозні захворювання, які впливали на їх повсякденну діяльність.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржились за статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на ненадання їм належної медичної допомоги під час тримання під вартою. Деякі заявники також скаржились за пунктом 1 статті 5 Конвенції на незаконне тримання під вартою.

Розглянувши скарги заявників та пославшись на свою попередню практику у справах проти України, Європейський суд підкреслив, що медична допомога, яка надається в установах виконання покарань, має відповідати тому рівню допомоги, яку державні органи зобов'язалися надавати для всього населення. Зважаючи на свою практику з цього питання, Європейський суд дійшов висновку, що у цій справі заявники не отримали належної медичної допомоги під час тримання під вартою, і констатував порушення статті 3 Конвенції.

Стосовно поданих скарг у заяві №36191/15 щодо незаконного тримання під вартою, Європейський суд дійшов висновку, що ці скарги свідчать про порушення пункту 1 статті 5 Конвенції в контексті його висновків у рішеннях «Харченко проти України».

Інші скарги у заяві №44274/13 були визнані неприйнятними та відхилені на підставі пункту 4 статті 35 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. Вирішує об'єднати заяви;

2. Оголошує прийнятними скарги на ненадання органами державної влади заявникам належної медичної допомоги під час тримання під вартою та інші скарги за усталеною практикою Суду, зазначені у таблиці в додатку, а решту скарг у заяві №44274/13 – неприйнятними;

3. Постановляє, що ці скарги свідчать про порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з ненаданням належної медичної допомоги під час тримання під вартою;

4. Постановляє, що було порушено Конвенцію у зв'язку з іншими скаргами, висунутими за усталеною практикою Суду (див. таблицю в додатку);

5. Постановляє, що:

(a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у таблиці в додатку, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

*(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти*

6. Відхиляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції у заяві № 44274/13».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ВЕЛЄВ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF VYELYEV v. UKRAINE)
(заява № 57211/13)

Стислий виклад рішення від 20 січня 2022 року

У грудні 2010 року Комунарський районний суд м. Запоріжжя (далі - районний суд) задовольнив позов заявника до Управління Пенсійного фонду України в Комунарському районі м. Запоріжжя (далі - Управління) щодо здійснення перерахунку його пенсії з 01 червня 2010 року із застосуванням середньої заробітної плати в країні.

07 вересня 2011 року Дніпропетровський апеляційний адміністративний суд (далі - апеляційний суд) підтримав висновки районного суду та ухвалив перерахувати заявнику пенсію. Ухвала набрала законної сили та оскарженню не підлягала. На виконання ухвали апеляційного суду Управління здійснило перерахунок пенсії, та певний період він отримував пенсійні виплати у підвищеному розмірі.

У липні 2013 року Вищий адміністративний суд України (далі - ВАСУ), розглянувши касаційну скаргу Управління на ухвалу апеляційного суду, скасував ухвалу від 07 вересня 2011 року та встановив, що відповідний закон слід було тлумачити таким чином, що розмір показника середньої заробітної плати в країні, на який посилався заявник, мав використовуватися для обчислення розміру його пенсії під час первинного призначення, а не з метою її подальшого перерахунку.

Розмір пенсії заявника було перераховано згідно з постановою ВАСУ, відповідно, заявник почав отримувати меншу за розміром пенсію у порівнянні з тією, що виплачувалась згідно з постановленою на його користь остаточною ухвалою суду від 07 вересня 2011 року.

До Європейського суду з прав людини (далі - Європейський суд) заявник скаржився за пунктом 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі - Конвенція) та статтею 1 Першого протоколу до Конвенції, що скасування ВАСУ постановленої на його користь ухвали апеляційного суду від 07 вересня 2011 року, яка набрала законної сили та підлягала виконанню, порушило принцип юридичної визначеності і позбавила його вищих за розміром пенсійних виплат, які він отримував.

Розглянувши скаргу заявника Європейський суд дійшов висновку, що скасувавши ухвалу апеляційного суду від 07 вересня 2011 року ВАСУ порушив принцип юридичної визначеності, та констатував порушення пункту 1 статті 6 Конвенції. Зокрема, Європейський суд зазначив, що лише незгода з висновками, здійсненими судами нижчих інстанцій, не є особливою та непереборною обставиною, що виправдовує скасування ухвали апеляційного суду від 07 вересня 2011 року, яка набрала законної сили та підлягала виконанню.

Європейський суд дійшов висновку, що скасування ухвали від 07 вересня 2011 року поклало на заявника надмірний тягар та позбавило його впевненості в обов'язковості судового рішення, а також можливості отримати грошові кошти, які він законно очікував отримати згідно з цією ухвалою. Європейський суд констатував порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- « 1. *Оголошує* заяву прийнятною;
2. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції;
3. *Постановляє*, що було порушено статтю 1 Першого протоколу до Конвенції;
4. *Постановляє*, що встановлення порушення само собою становить достатню справедливую сатисфакцію будь-якої моральної шкоди, якої міг зазнати заявник.
5. *Постановляє*, що:

- (а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:
- (i) 2 022 (дві тисячі двадцять два) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування матеріальної шкоди;
 - (ii) 500 (п'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат;
- (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

6. Відхиляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ЛИСЮК ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF LYSYUK v. UKRAINE)
(Заяви № 72531/13)

Стислий виклад рішення від 14 січня 2022 року

Заявник, на момент подій начальник районного відділу державної виконавчої служби, був визнаний винним в одержанні хабара за двома окремими епізодами.

Щодо першого епізоду, заявник одержав хабар за підробку документів, які підтверджували сплату підприємством заборгованості перед проведенням прилюдних торгів.

Стосовно другого епізоду, у березні 2006 року заявник вимагав від директора підприємства хабар в обмін на свою допомогу у врегулюванні питання стягнення заборгованості з підприємства на користь різних кредиторів, який він отримав у квітні 2006 року. Пізніше заявник вимагав ще один, і у січні 2007 року директор підприємства звернувся із заявою до працівників міліції. Працівники міліції отримали від голови Апеляційного суду Житомирської області дозвіл на прослуховування стаціонарного телефону в кабінеті заявника та надали директору підприємства помічені банкноти.

24 січня 2007 року працівники міліції записали телефонну розмову заявника з директором підприємства. 26 січня 2007 року заявник забрав помічені банкноти, що було записано на відеокамеру. Заявника було затримано та виявлено помічені банкноти.

19 грудня 2011 року Малинський районний суд Житомирської області визнав заявника винним у зловживанні службовим становищем, одержанні хабара і підробці документів та обрав йому покарання у виді позбавлення волі на строк чотири роки і двадцяти чотири дні. Стосовно тверджень заявника про незаконність здійснення записів його розмов органами досудового розслідування, суд прийняв їх до уваги, вважаючи, що «вони не знайшли свого підтвердження у суді».

Заявник подав апеляційну скаргу, стверджуючи, що суд першої інстанції неправильно оцінив докази та тлумачив норми національного законодавства. 09 жовтня 2012 року Апеляційний суд Житомирської області вніс зміни до вироку суду першої інстанції, заклавши провадження за всіма обвинуваченнями, окрім одержання хабара, у зв'язку із закінченням строків давності, та залишив без змін обвинувальний вирок у частині щодо одержання хабара за обома епізодами. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ залишив без задоволення касаційну скаргу заявника.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за пунктами 1 і 3 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі - Конвенція) на використання як доказу у кримінальній справі щодо нього, зроблених під час незаконних негласних слідчих дій, записів його розмов 24 та 26 січня 2007 року. Він також скаржився, що не зміг допитати певних свідків обвинувачення під час нового розгляду справи, та на надмірну тривалість провадження у його справі. Заявник також скаржився за статтею 8 Конвенції у зв'язку із незаконним записом його розмов 24 та 26 січня 2007 року.

Розглянувши скарги за статтею 6 Конвенції Європейський суд зауважив, що провадження розпочалося 26 січня 2007 року і закінчилося 16 травня 2013 року. Незважаючи на те, що справа заявника не була особливо складною, провадження у ній тривало шість років і три місяці у трьох інстанціях. На тривалість провадження вплинули низка суттєвих чинників: направлення справи на новий розгляд, неодноразові перенесення судових засідань (інколи більш ніж на три місяці) без вагомих підстав та заміна суддів, які розглядали справу. Європейський суд дійшов висновку, що для таких затримок не було наведено жодної переконливої підстави, враховуючи що більшу частину цього строку заявник тримався під вартою, що є важливим фактором під час оцінки тривалості провадження, і констатував порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю провадження.

Щодо скарги за пунктом 1 статті 6 Конвенції стосовно визнання допустимим доказом запису розмови в будинку 26 січня 2007 року, Європейський суд зазначив, що відповідна

незаконність стосувалася питання дотримання національного законодавства, і не включала питання порушення прав заявника на захист. Відповідні докази відіграли незначну роль у визнанні заявника винним, адже національні суди не посилалися на конкретні твердження із запису розмови у будинку. Важливим фактом стала саме передача готівкових коштів, зафіксована на відео. Однак і цей факт був достатньою мірою встановлений іншими доказами. З огляду на матеріали справи Європейський суд дійшов висновку, що аргументи заявника явно не могли мати вирішальне значення для результату провадження, а тому не було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції у цьому зв'язку.

Інші скарги за статтею 6 Конвенції були визнані необґрунтованими і відхилені на підставі підпункту «а» пункту 3 і пункту 4 статті 35 Конвенції.

Розглянувши скаргу за статтею 8 Конвенції Європейський суд вказав, що скарга стосовно запису телефонної розмови заявника 24 січня 2007 року є безпідставною у зв'язку з відсутністю чіткого пояснення від заявника, чи проводилася ця розмова по стаціонарному телефону, який прослуховувався згідно з дозволом апеляційного суду, чи по іншій лінії телефонного зв'язку, на яку цей дозвіл не поширювався, а тому відхилив її в цій частині відповідно до підпункту «а» пункту 3 і пункту 4 статті 35 Конвенції. Щодо запису розмови заявника 26 січня 2007 року у будинку директора підприємства Європейський суд зазначив, що запис був організований та здійснений за участю органів державної влади, а тому право заявника у цьому зв'язку гарантується статтею 8 Конвенції, навіть якщо запис здійснювався у приватному приміщенні за згодою або на запрошення власника приватного приміщення. Крім цього, Європейський суд зауважив, що запис здійснювався працівниками міліції без відповідного дозволу суду у порушення національного законодавства, і встановив порушення статті 8 Конвенції у зв'язку із здійсненням запису розмови заявника 26 січня 2007 року.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД

«1. Оголошує одноголосно прийнятними скарги за статтею 8 Конвенції на здійснення запису розмови заявника 26 січня 2007 року та за пунктом 1 статті 6 Конвенції на визнання цього запису допустимим доказом проти заявника, а також тривалість провадження, а решту скарг у заяві – неприйнятними;

2. Постановляє одноголосно, що було порушено статтю 8 Конвенції у зв'язку зі здійсненням запису розмови заявника 26 січня 2007 року;

3. Постановляє шістьма голосами проти одного, що не було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з визнанням запису розмови заявника 26 січня 2007 року допустимим доказом проти нього;

4. Постановляє одноголосно, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю провадження у справі заявника;

5. Постановляє одноголосно, що:

(а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявнику 5 000 (п'ять тисяч) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

6. Відхиляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ЛИСЮК ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF LYSYUK v. UKRAINE)
(Заяви № 72531/13)

Стислий виклад рішення від 14 січня 2022 року

Заявник, на момент подій начальник районного відділу державної виконавчої служби, був визнаний винним в одержанні хабара за двома окремими епізодами.

Щодо першого епізоду, заявник одержав хабар за підробку документів, які підтверджували сплату підприємством заборгованості перед проведенням прилюдних торгів.

Стосовно другого епізоду, у березні 2006 року заявник вимагав від директора підприємства хабар в обмін на свою допомогу у врегулюванні питання стягнення заборгованості з підприємства на користь різних кредиторів, який він отримав у квітні 2006 року. Пізніше заявник вимагав ще один, і у січні 2007 року директор підприємства звернувся із заявою до працівників міліції. Працівники міліції отримали від голови Апеляційного суду Житомирської області дозвіл на прослуховування стаціонарного телефону в кабінеті заявника та надали директору підприємства помічені банкноти.

24 січня 2007 року працівники міліції записали телефонну розмову заявника з директором підприємства. 26 січня 2007 року заявник забрав помічені банкноти, що було записано на відеокамеру. Заявника було затримано та виявлено помічені банкноти.

19 грудня 2011 року Малинський районний суд Житомирської області визнав заявника винним у зловживанні службовим становищем, одержанні хабара і підробці документів та обрав йому покарання у виді позбавлення волі на строк чотири роки і двадцяти чотири дні. Стосовно тверджень заявника про незаконність здійснення записів його розмов органами досудового розслідування, суд прийняв їх до уваги, вважаючи, що «вони не знайшли свого підтвердження у суді».

Заявник подав апеляційну скаргу, стверджуючи, що суд першої інстанції неправильно оцінив докази та тлумачив норми національного законодавства. 09 жовтня 2012 року Апеляційний суд Житомирської області вніс зміни до вироку суду першої інстанції, закривши провадження за всіма обвинуваченнями, окрім одержання хабара, у зв'язку із закінченням строків давності, та залишив без змін обвинувальний вирок у частині щодо одержання хабара за обома епізодами. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ залишив без задоволення касаційну скаргу заявника.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за пунктами 1 і 3 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на використання як доказу у кримінальній справі щодо нього, зроблених під час незаконних негласних слідчих дій, записів його розмов 24 та 26 січня 2007 року. Він також скаржився, що не зміг допитати певних свідків обвинувачення під час нового розгляду справи, та на надмірну тривалість провадження у його справі. Заявник також скаржився за статтею 8 Конвенції у зв'язку із незаконним записом його розмов 24 та 26 січня 2007 року.

Розглянувши скарги за статтею 6 Конвенції Європейський суд зауважив, що провадження розпочалося 26 січня 2007 року і закінчилося 16 травня 2013 року. Незважаючи на те, що справа заявника не була особливо складною, провадження у ній тривало шість років і три місяці у трьох інстанціях. На тривалість провадження вплинули низка суттєвих чинників: направлення справи на новий розгляд, неодноразові перенесення судових засідань (інколи більш ніж на три місяці) без вагомих підстав та заміна суддів, які розглядали справу. Європейський суд дійшов висновку, що для таких затримок не було наведено жодної переконливої підстави, враховуючи що більшу частину цього строку заявник тримався під вартою, що є важливим фактором під час оцінки тривалості провадження, і констатував порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю провадження.

Щодо скарги за пунктом 1 статті 6 Конвенції стосовно визнання допустимим доказом запису розмови в будинку 26 січня 2007 року, Європейський суд зазначив, що відповідна

незаконність стосувалася питання дотримання національного законодавства, і не включала питання порушення прав заявника на захист. Відповідні докази відіграли незначну роль у визнанні заявника винним, адже національні суди не посилалися на конкретні твердження із запису розмови у будинку. Важливим фактом стала саме передача готівкових коштів, зафіксована на відео. Однак і цей факт був достатньою мірою встановлений іншими доказами. З огляду на матеріали справи Європейський суд дійшов висновку, що аргументи заявника явно не могли мати вирішальне значення для результату провадження, а тому не було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції у цьому зв'язку.

Інші скарги за статтею 6 Конвенції були визнані необґрунтованими і відхилені на підставі підпункту «а» пункту 3 і пункту 4 статті 35 Конвенції.

Розглянувши скаргу за статтею 8 Конвенції Європейський суд вказав, що скарга стосовно запису телефонної розмови заявника 24 січня 2007 року є безпідставною у зв'язку з відсутністю чіткого пояснення від заявника, чи проводилася ця розмова по стаціонарному телефону, який прослуховувався згідно з дозволом апеляційного суду, чи по іншій лінії телефонного зв'язку, на яку цей дозвіл не поширювався, а тому відхилив її в цій частині відповідно до підпункту «а» пункту 3 і пункту 4 статті 35 Конвенції. Щодо запису розмови заявника 26 січня 2007 року у будинку директора підприємства Європейський суд зазначив, що запис був організований та здійснений за участю органів державної влади, а тому право заявника у цьому зв'язку гарантується статтею 8 Конвенції, навіть якщо запис здійснювався у приватному приміщенні за згодою або на запрошення власника приватного приміщення. Крім цього, Європейський суд зауважив, що запис здійснювався працівниками міліції без відповідного дозволу суду у порушення національного законодавства, і встановив порушення статті 8 Конвенції у зв'язку із здійсненням запису розмови заявника 26 січня 2007 року.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД

«1. Оголошує одноголосно прийнятними скарги за статтею 8 Конвенції на здійснення запису розмови заявника 26 січня 2007 року та за пунктом 1 статті 6 Конвенції на визнання цього запису допустимим доказом проти заявника, а також тривалість провадження, а решту скарг у заяві – неприйнятними;

2. Постановляє одноголосно, що було порушено статтю 8 Конвенції у зв'язку зі здійсненням запису розмови заявника 26 січня 2007 року;

3. Постановляє шістьма голосами проти одного, що не було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з визнанням запису розмови заявника 26 січня 2007 року допустимим доказом проти нього;

4. Постановляє одноголосно, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю провадження у справі заявника;

5. Постановляє одноголосно, що:

(а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявнику 5 000 (п'ять тисяч) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

6. Відхиляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «БІЛИЙ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF BILYY v. UKRAINE)
(Заяви № 11356/17 та №45420/19)

Стислий виклад рішення від 13 січня 2022 року

Заявник тримався під вартою у Державній установі «Київський слідчий ізолятор».

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтями 3 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на неналежні умови тримання його під вартою та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цим. Заявник також висував інші скарги за Конвенцією.

Розглянувши скарги заявника за статтями 3 та 13 Конвенції, Європейський суд нагадав, що під час встановлення, чи є умови тримання такими, «що принижують гідність» у розумінні статті 3 Конвенції, серйозний брак простору у в'язничних камерах вважається дуже впливовим чинником та може становити порушення як сам собою, так і в сукупності з іншими недоліками. Посилаючись на свою попередню практику, Європейський суд дійшов висновку, що умови тримання заявника під вартою були неналежними, і заявник не мав у своєму розпорядженні ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з його скаргами, та констатував порушення статей 3 та 13 Конвенції.

Стосовно поданих скарг, які також порушували питання за Конвенцією з огляду на відповідну усталену практику, Європейський суд, беручи до уваги всі наявні у нього матеріали, дійшов висновку, що ці скарги також свідчать про порушення Конвенції в контексті його висновків у рішенні «Харченко проти України» і констатував порушення пунктів 3, 4 та 5 статті 5 Конвенції.

Інші скарги були визнані неприйнятними та відхилені Європейським судом.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. Вирішує об'єднати заяви;

2. Оголошує прийнятними скарги на неналежні умови тримання під вартою, відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту та інші скарги за усталеною практикою Суду, як зазначено в таблиці у додатку, а решту скарг у заяві № 11356/17 – неприйнятними;

3. Постановляє, що ці заяви свідчать про порушення статей 3 та 13 Конвенції у зв'язку з неналежними умовами тримання під вартою та відсутністю у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту;

4. Постановляє, що було порушено Конвенцію у зв'язку з іншими скаргами, поданими за усталеною практикою Суду (див. таблицю у додатку);

5. Постановляє, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику суму, зазначену у таблиці в додатку; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

*(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.*

6. Відхиляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції у заяві № 11356/17».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «БІЛИЙ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF BILYY v. UKRAINE)
(Заяви № 11356/17 та №45420/19)

Стислий виклад рішення від 13 січня 2022 року

Заявник тримався під вартою у Державній установі «Київський слідчий ізолятор».

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтями 3 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на неналежні умови тримання його під вартою та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цим. Заявник також висував інші скарги за Конвенцією.

Розглянувши скарги заявника за статтями 3 та 13 Конвенції, Європейський суд нагадав, що під час встановлення, чи є умови тримання такими, «що принижують гідність» у розумінні статті 3 Конвенції, серйозний брак простору у в'язничних камерах вважається дуже впливовим чинником та може становити порушення як сам собою, так і в сукупності з іншими недоліками. Посилаючись на свою попередню практику, Європейський суд дійшов висновку, що умови тримання заявника під вартою були неналежними, і заявник не мав у своєму розпорядженні ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з його скаргами, та констатував порушення статей 3 та 13 Конвенції.

Стосовно поданих скарг, які також порушували питання за Конвенцією з огляду на відповідну усталену практику, Європейський суд, беручи до уваги всі наявні у нього матеріали, дійшов висновку, що ці скарги також свідчать про порушення Конвенції в контексті його висновків у рішенні «Харченко проти України» і констатував порушення пунктів 3, 4 та 5 статті 5 Конвенції.

Інші скарги були визнані неприйнятними та відхилені Європейським судом.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1.Вирішує об'єднати заяви;

2.Оголошує прийнятними скарги на неналежні умови тримання під вартою, відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту та інші скарги за усталеною практикою Суду, як зазначено в таблиці у додатку, а решту скарг у заяві № 11356/17 – неприйнятними;

3.Постановляє, що ці заяви свідчать про порушення статей 3 та 13 Конвенції у зв'язку з неналежними умовами тримання під вартою та відсутністю у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту;

4.Постановляє, що було порушено Конвенцію у зв'язку з іншими скаргами, поданими за усталеною практикою Суду (див. таблицю у додатку);

5.Постановляє, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику суму, зазначену у таблиці в додатку; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

6. Відхиляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції у заяві № 11356/17».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ОКСАНІЧ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF OKSANICH v. UKRAINE)
(Заява № 64627/13)

Стислий виклад рішення від 20 січня 2022 року

12 листопада 2011 року працівники міліції затримали заявника за підозрою у вчиненні вбивства.

15 листопада 2011 року Обухівський районний суд Київської області (далі – Обухівський суд) обрав заявнику запобіжний захід у вигляді тримання під вартою під час досудового розслідування, строк дії якого декілька разів продовжували. Остання ухвала про продовження строку тримання заявника під вартою до 15 лютого 2013 року була постановлена тим же судом 15 грудня 2012 року.

26 грудня 2012 року Апеляційний суд Київської області (далі – апеляційний суд) скасував ухвалу суду та звільнив заявника з-під варти.

10 січня 2013 року Обухівський суд задовольнив клопотання слідчого про взяття заявника під варту з метою приводу до суду для розгляду питання про поміщення його під домашній арешт.

13 березня 2013 року Обухівський суд обрав заявнику запобіжний захід у вигляді тримання під вартою на строк два місяці, тобто до 13 травня 2013 року, на тій підставі, що заявник міг переховуватися.

08 квітня 2013 року апеляційний суд вніс зміни до згаданої ухвали та вказав, що заявник міг бути звільнений за умови внесення застави. Заявник не вніс заставу та залишився під вартою.

26 квітня 2013 року досудове розслідування було закінчено, а матеріали справи разом з обвинувальним актом були направлені до Васильківського міськрайонного суду Київської області (далі – суд першої інстанції) для розгляду по суті.

З 08 травня 2013 року до 01 листопада 2013 року суди різних інстанцій неодноразово продовжували строк тримання заявника під вартою.

11 грудня 2014 року суд першої інстанції визнав заявника винним та обрав йому покарання у виді позбавлення волі на строк два роки, десять місяців і дванадцять днів. Заявника було звільнено з-під варти, оскільки він відбув строк позбавлення волі, встановлений судом першої інстанції.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за пунктами 1, 3, 4 та 5 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) у зв'язку із триманням заявника під вартою під час досудового розслідування, яке перевищило встановлений національним законодавством максимальний строк, відсутністю ретельного та оперативного перегляду законності тримання його під вартою та відсутністю забезпеченого правовою санкцією права на відшкодування у зв'язку з незаконним триманням його під вартою.

Розглянувши скарги заявника за пунктом 1 статті 5 Конвенції, Європейський суд дійшов висновку, що тримання заявника під вартою у період з 13 березня до 02 вересня 2013 року не відбувалося «відповідно до процедури, встановленої законом» та констатував порушення цього положення Конвенції.

З огляду на наведені висновки Європейський суд вирішив, що немає необхідності окремо розглядати скаргу заявника за пунктом 3 статті 5 Конвенції щодо виправданості та обґрунтованості тримання його під вартою протягом того ж періоду, а також щодо нездійснення апеляційним судом у своїй ухвалі від 08 квітня 2013 року оцінки його можливості дотриматися умови про внесення застави.

Розглянувши скарги заявника за пунктом 4 статті 5 Конвенції, Європейський суд дійшов висновку, що апеляційне провадження щодо перегляду ухвали Обухівського суду від 13 березня 2013 року не відповідало вимозі «оперативності» цього пункту Конвенції. Крім цього, Європейський суд вирішив, що національні суди, проігнорувавши аргументи заявника, що строк тримання його під вартою під час досудового розслідування перевищив

строк, встановлений Кримінальним процесуальним кодексом України, не дотрималися свого зобов'язання за пунктом 4 статті 5 Конвенції.

Розглянувши скарги заявника за пунктом 5 статті 5 Конвенції, Європейський суд дійшов висновку, що у зв'язку з незаконним триманням його під вартою заявник не мав забезпеченого правовою санкцією права на відшкодування, та констатував порушення цього положення Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. Оголошує заяву прийнятною;
2. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 5 Конвенції у зв'язку з незаконністю тримання заявника під вартою з 13 березня до 02 вересня 2013 року;
3. *Постановляє*, що було порушено пункт 4 статті 5 Конвенції у зв'язку з відсутністю ретельного та оперативного перегляду законності тримання заявника під вартою;
4. *Постановляє*, що було порушено пункт 5 статті 5 Конвенції у зв'язку з відсутністю забезпеченого правовою санкцією права на відшкодування стосовно незаконного тримання його під вартою;
5. *Постановляє*, що немає необхідності розглядати скаргу за пунктом 3 статті 5 Конвенції щодо виправданості та обґрунтованості тримання заявника під вартою з 13 березня до 02 вересня 2013 року та нездійснення Апеляційним судом Київської області у своїй ухвалі від 08 квітня 2013 року оцінки його можливості дотриматися умови про внесення застави;
6. *Постановляє*, що:
 - (а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:
 - (i) 9 800 (дев'ять тисяч вісімсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди;
 - (ii) 650 (шістсот п'ятдесят) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат, ця сума має бути сплачена на банківський рахунок пана М. О. Тарахкала;
 - (б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
7. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «САМСІН ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE SAM SIN v. UKRAINE)
(Заява № 38977/19)

Стислий виклад рішення від 14 жовтня 2021 року

Заявник, суддя Верховного Суду України (далі – ВСУ), з 2005 року обраний до складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (далі – Комісія), головою якої він став у 2010 році. 11 квітня 2014 року повноваження заявника в Комісії були припинені після набрання чинності Законом України «Про відновлення довіри до судової влади в Україні».

16 жовтня 2014 року набрав чинності Закон України «Про очищення влади» (далі – Закон), ухвалений у зв'язку з негативними явищами, які відбулися у державній службі за часів правління колишнього президента Віктора Януковича. Закон передбачав застосування заходів до державних службовців, зокрема і членів Комісії, без будь-якої оцінки їхньої особистої ролі та поведінки, а також обов'язок подання ними заяви про застосування до них заборон, передбачених Законом.

Голова ВСУ повідомив Міністерство юстиції України про неподання заявником цієї заяви, у зв'язку з чим Мін'юст звернувся до Вищої ради юстиції (далі – ВРЮ, згодом Вища рада правосуддя, далі – ВРП) щодо звільнення заявника з посади судді згідно із Законом. У той же час заявник подав до ВРЮ заяву про відставку, розгляд якої було відкладено до розгляду звернення Мін'юсту.

У квітні 2017 року ВРП звільнила заявника з посади судді ВСУ у зв'язку з неподанням ним заяви, яка вимагалася Законом, та залишила його заяву про відставку без розгляду. Так, заявника було позбавлено пільг, пов'язаних із виходом судді на пенсію, заборонено працювати на державній службі до кінця 2024 року, а його ім'я внесено до загальнодоступного Єдиного державного реєстру осіб, щодо яких застосовано положення Закону.

Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду (далі – КАС), до якого заявник оскаржив це рішення, задовольнив позов заявника та скасував рішення ВРП. За апеляційною скаргою Мін'юсту та ВРП Велика Палата Верховного Суду скасувала рішення КАС і залишила рішення ВРП без змін. Зокрема, Велика Палата Верховного Суду встановила, що ВРП діяла в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України, з дотриманням принципу пропорційності.

Заявник звернувся до Конституційного Суду України зі скаргою, стверджуючи, що положення Закону, застосовані у його справі, не відповідали Конституції України. Проведення у справі станом на дату постановлення Європейським судом з прав людини (далі – Європейський суд) рішення тривало.

До Європейського суду заявник скаржився на порушення його права за статтею 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) внаслідок його звільнення з посади судді ВСУ. Він також скаржився за статтею 14 у поєднанні зі статтею 8 Конвенції у зв'язку з тим, що він зазнав дискримінації *vis à-vis* осіб, які не обіймали високі посади під час президентства Віктора Януковича, та *vis à-vis* іншого судді, який перебував в аналогічній із заявником ситуації, але його заяву про відставку задовольнили.

Розглянувши скарги заявника за статтею 8 Конвенції, Європейський суд зробив посилання на рішення у справі «Полях та інші проти України», у якому встановив порушення цього положення Конвенції, оскільки застосування до заявників суворих заходів, передбачених Законом, не ґрунтувалося на індивідуалізованій оцінці їхньої поведінки. Європейський суд підкреслив, що мета усунення осіб, ймовірно пов'язаних з негативними подіями під час правління колишнього Президента України, вже була досягнута завдяки впровадженню Закону України «Про відновлення довіри до судової влади в Україні», а заявник виявив бажання піти у відставку зі своєї посади.

Європейський суд зазначив, що не вбачає переконливих аргументів, які б свідчили, що навіть припустивши законність переслідуваних цілей, вони не могли бути досягнуті шляхом задоволення заяви заявника про відставку за конкретних обставин його справи і за відсутності доказів вчинення заявником конкретних проступків. Європейський суд також звернув увагу, що Венеціанська комісія також критикувала законодавчий механізм, передбачений Законом.

Європейський суд дійшов висновку, що за конкретних обставин цієї справи застосування до заявника заходів, передбачених Законом, не було необхідним у демократичному суспільстві та констатував порушення статті 8 Конвенції.

Також Європейський суд вказав, що з огляду на висновки, наведені за статтею 8 Конвенції, немає необхідності розглядати скарги заявника за статтею 14 у поєднанні зі статтею 8 Конвенції.

Щодо присудження заявнику справедливої сатисфакції, Європейський суд зауважив, що це питання не готове до вирішення та відклав його.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. Оголошує заяву прийнятною;
2. Постановляє, що було порушено статтю 8 Конвенції;
3. Постановляє, що немає необхідності розглядати скаргу за статтею 14 Конвенції у поєднанні зі статтею 8 Конвенції;
4. Постановляє, що в частині стосовно відшкодування матеріальної шкоди внаслідок встановленого порушення питання справедливої сатисфакції не готове до вирішення, а тому
 - (a) відкладає розгляд цього питання;
 - (b) закликає Уряд і заявника упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, надати свої письмові зауваження з цього питання та, зокрема, повідомити Суд про будь-яку угоду, якої вони можуть досягти;
 - (c) відкладає подальший розгляд цього питання та делегує Голові палати повноваження вирішити його за необхідності;
5. Постановляє, що:
 - (a) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:
 - (i) 5 000 (п'ять тисяч), євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди;
 - (ii) 1 500 (одна тисяча п'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
6. Відхиляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції у зв'язку з моральною шкодою, а також судовими та іншими витратами.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ВАСИЛЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF VASILENKO v. UKRAINE)
(Заява № 70777/12)

Стислий виклад рішення від 13 січня 2022 року

У грудні 2010 року заявник поскаржився до прокуратури на перегляд адміністрацією Городищенської виправної колонії № 96 (далі – виправна колонія) його листування з Європейським судом суду з прав людини (далі – Європейський суд) всупереч встановленій національним законодавством забороні. Водночас заявник звернувся до суду з адміністративним позовом проти адміністрації виправної колонії, стверджуючи про незаконний перегляд його листів до прокуратури і Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

У лютому 2011 року прокуратура повідомила про порушення національного законодавства Державним департаментом з питань виконання покарань, який спершу заперечив будь-які порушення, але згодом поінформував про застосування дисциплінарних стягнень до працівників виправної колонії з огляду на висновки прокурора.

Адміністративні суди двох інстанцій відмовили у задоволенні позову заявника, по-перше, з огляду на те, що перевірка прокурора не стосувалася предмета справи, оскільки заявник скаржився прокурору на перегляд його листування лише з Європейським судом; і, по-друге, суди посилалися на показання працівників виправної колонії, що листи заявника до прокуратури і Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини надавалися для відправлення запечатаними і саме заявник наполягав на складанні супровідних листів.

У травні 2012 року Вищий адміністративний суд України (далі – ВАСУ) відмовив заявнику у задоволенні його клопотання про звільнення від сплати судового збору і повернув касаційну скаргу без розгляду.

До Європейського суду заявник скаржився за статтями 8 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на перегляд адміністрацією виправної колонії його листування з прокуратурою та відсутність ефективного національного засобу юридичного захисту у зв'язку з цим.

Заявник також скаржився за статтями 8 та 13 Конвенції на перегляд адміністрацією виправної колонії його листування з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини і Європейським судом, а також стверджував про порушення статті 34 Конвенції. Крім того, заявник скаржився на відмову ВАСУ задовольнити його клопотання про звільнення від сплати судового збору та порушення його права на доступ до суду за пунктом 1 статті 6 Конвенції.

Розглянувши скарги заявника, Європейський суд, враховуючи факт притягнення двох працівників виправної колонії до дисциплінарної відповідальності, зауважив, що адміністративні суди двох інстанцій не прокоментували питання накладення дисциплінарного стягнення і, вважаючи аргументи працівників виправної колонії переконливими, відмовляли у задоволенні позову заявника. Також провадження у справі обмежилось стадією апеляційного оскарження з огляду на відмову ВАСУ звільнити заявника від сплати судового збору, незважаючи на задоволення його відповідного клопотання обома судами нижчих інстанцій.

Європейський суд дійшов висновку, що адміністрація виправної колонії порушила встановлену законодавством заборону переглядати листування засуджених з прокуратурою, а національні суди не надали належної відповіді на скаргу заявника у зв'язку з цим. Європейський суд констатував порушення статей 8 і 13 Конвенції.

Щодо інших скарг заявника Європейський суд зазначив, що він розглянув основні юридичні питання, порушені у цій заяві, і немає потреби окремо розглядати інші.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. Оголошує прийнятними скарги на стверджуваний перегляд листування заявника з прокуратурою та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цим;

2. *Постановляє*, що було порушено статтю 8 Конвенції;
3. *Постановляє*, що було порушено статтю 13 Конвенції;
4. *Постановляє*, що немає необхідності розглядати решту скарг;
5. *Постановляє*, що встановлення порушення само собою становить достатню справедливую сатисфакцію будь-якої моральної шкоди, якої зазнав заявник;
6. *Постановляє*, що:
 - (a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику 1 000 (одна тисяча) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості компенсації судових та інших витрат, ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
7. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ШВАЧКО ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF SHVACHKO AND OTHERS v. UKRAINE)

(Заява № 33034/20 та 2 інші заяви)

Стислий виклад рішення від 10 лютого 2022 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість кримінальних проваджень та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту.

Європейський суд дійшов висновку, що тривалість кримінальних проваджень у цій справі була надмірною і не відповідала вимозі «розумного строку», а у заявників не було ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з їхніми скаргами. Посилаючись, зокрема, на рішення у справі «*Нечай проти України*» (*Nechay v. Ukraine*, заява № 15360/10, від 01 липня 2021 року), Європейський суд констатував порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції.

Заявник у заяві № 21153/21 подав також скаргу за статтею 2 Протоколу № 4 до Конвенції на надмірну тривалість застосування підписки про невиїзд. Розглянувши всі наявні у нього матеріали, Європейський суд дійшов висновку про порушення цього положення Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Оголошує* заяви прийнятними;
3. *Постановляє*, що ці заяви свідчать про порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю кримінальних проваджень та відсутністю у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту;
4. *Постановляє*, що було порушено статтю 2 Протоколу № 4 до Конвенції у зв'язку з іншими скаргами, висунутими за усталеною практикою Суду у заяві № 21153/21 (див. таблицю у додатку);
5. *Постановляє, що:*
 - (а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені в таблиці у додатку; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
 - (б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ШВАЧКО ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF SHVACHKO AND OTHERS v. UKRAINE)

(Заява № 33034/20 та 2 інші заяви)

Стислий виклад рішення від 10 лютого 2022 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість кримінальних проваджень та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту.

Європейський суд дійшов висновку, що тривалість кримінальних проваджень у цій справі була надмірною і не відповідала вимозі «розумного строку», а у заявників не було ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з їхніми скаргами. Посилаючись, зокрема, на рішення у справі «*Нечай проти України*» (*Nechay v. Ukraine*, заява № 15360/10, від 01 липня 2021 року), Європейський суд констатував порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції.

Заявник у заяві № 21153/21 подав також скаргу за статтею 2 Протоколу № 4 до Конвенції на надмірну тривалість застосування підписки про невиїзд. Розглянувши всі наявні у нього матеріали, Європейський суд дійшов висновку про порушення цього положення Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Оголошує* заяви прийнятними;
3. *Постановляє*, що ці заяви свідчать про порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю кримінальних проваджень та відсутністю у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту;
4. *Постановляє*, що було порушено статтю 2 Протоколу № 4 до Конвенції у зв'язку з іншими скаргами, висунутими за усталеною практикою Суду у заяві № 21153/21 (див. таблицю у додатку);
5. *Постановляє*, що:
 - (a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені в таблиці у додатку; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».